

ՄԱՍԻՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այն օրէն վեր՝ երբ Սափորայի լեռներուն
Արտասուելով ողջոյն առիկ հրաժեշտով՝
Ուրախութիւն լրկայ, լրկայ բեկերութիւն
Այլ եւրս մէջ իմ սրտի:
Հանապարհիս հաւատարիմ իբր ընկեր
Սար ու ժողով մէջ է օտար աշխարհաց՝
Ինձ այս գաղնակ միայն բաժին է ընկեր .
Կը հայթայթէ կըտոր մ'հաց :
Իմ գործիքիս ծոցին ներքեւ գոգաւոր
Երեք երգեր կը բռնակին թրթրումն .
Մին է վայրագ, ինչպէս քամին թափաւոր
Իմ հայրենեաց ժայռերուն .
Կը հընչեցնեմ զայն եթէ ոչ ծանրացնէ
Բռնն աւագին զոր կը տանին իմ ցալիւր ,
Եւ ծայրը զոր նա յուսակաւոր կը հընչէ՝
Ինձի կ'ըլլայ ցաշաւեր :
Նըւագն երկրորդ կը մըմընէ երկնային
Թափուն հըրճուանց՝ և իմ խորին վիշտն ու ցաւ .
Ինչպէս նըւագն իմ զեղեցիկ լեռային
Որ քանաւանայ թոմնեցաւ ,
Կը թրթրացնեմ զայն երբ տեսնեմ իմ աչքեր՝
Որբորդէ դէմ մը աւելորդ գեղեցիկ ,
Որ կը սպասէ նըւագիւրջ անհամբոյր՝
Աղօտ շողին տակ լուսնի :
Իմ դաշնակէս երգն է վերջին՝ յուսոյ ծայն ,
Որով երբեմն ալիք օդոյն կը բեկերին ,
Երբ տեսարան մը նըմամբեմ ես՝ նըման
Գեղաճիծաղ իմ երկրին :
Պիտի լսէիք զայն եթէ սերան իմ խորհր
Վերադառնալ իմ հայրենի գեղերուն .
Բայց այդ քոյսերն , այդ ծաղիկներն ու քարեր
Զնն առաջուան պէս սերուն :
Ինչպէս դանակ , տեսնել զաւան իմ հայրենի
Երբոր իմ մայրն եմ կորուսած և իմ սէր . . .
Միայն երկու նըւագեղով թափալի՜
Սիրտ իմ հեղաւ արցունքներ ,
Այսպէս ճամբուս հետեւելով աւելաւորից՝
Սար ու ժողով մէջ է օտար աշխարհաց,
Այս իմ գաղնակ՝ միակ ընկեր սրտաւորից՝
Կը հայթայթէ կըտոր մ'հաց :
Այլ մերթ ընդ մերթ զըլուսիս ի վայր խոնարհած
Անոր վըրան ալ կ'երկայանի հոգեխոտով .
Բայց թեւաւոր նըւագածոյց անտառաց
Կ'ըսեն ինձի երգելով .
« Թոմմած զտանց , եղբայր , ծաղկունք մարգերուն ,
Գիտենք նաեւ տառապանքներդ անհամար .
Բայց Աստուած կայ , Աստուած մը՝ որ ամենուն
Աստուածն է և մեզ համար » :
Ճիւղմանն ընկալի

Թորգմ. Գ.ՈՅՆՆԻԿ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Աւատակամութիւնը մատենագրութեան
մէջ :

Միշտին դարու պատմութեան մէջ փայ-
լուն շրջան մը կայ , որ կ'ամփոփէ ժ-
դարու երկրորդ կէսը և ժ-Պիտի առաջին
կէսը : Բայց իւրոպական պետութեանց
մէջ իբր առաջին վերածնութեան շրջան
մ'եղաւ այս՝ կանխիկով ժ-Չ դարուն մեծ
վերածնութիւնը : Աւատակամութիւնը վեր-
ջնականապէս հաստատուեցաւ , և կարծես
թէ քրիստոնեայ աշխարհը ի վերջոյ իր
քաղաքական ձեւը գտած էր , որուն կը
ձգտէր բարբարոսաց արշաւանքն ի վեր ,
թագաւորներն և մեծ ճորտերն ետքը կու-
գային՝ աստատուններու քաղաքիւ խուճ-
բեր : Չանապան աստիճանի կալուածատէր-
ներու մէջ եղած աղբիւրը ճշտօրէն սահմա-
նուած էր և երբ ո՛ր է պատերազմ մը կամ
խաչակրութիւն մը այս միշտ զինուած
ամբոխը հնուու կը ընէին , ամէն մէկ առ-
պետ իր անմիջական վեհապետին դրօշին
տակ կ'երթար կը խմբուէր : Բայց ի դար-
ձին՝ դիտակներու մէջ զբոսանք և վայելք
կը սպասէին իրենց : Այն ատեն էր որ խա-
ղաղիկ նիզակամարտեր կը կատարէին և
փայլուն համախմբումներ , զորոնք ձեռնա-
ծուն ու բանաստեղծը կը զուարթացնէին
իրենց արուեստով : Կալուածատէրները
կ'ախորժէին սպիտակ իրենց շուրջը տեսակ
մը շքեղութիւն և իւրաքանչիւր ընակարան
ի հարկին զբական ակումբի մը կեդրոնը
կ'ըլլար : Պատերազմներն իսկ զանազան
ագգեքուն մարդիկը իրարու հետ շփելով՝
կը նպաստէին զբական զարգացմանը : Ժ-
դարու մէջ գերմանական մատենագրու-
թիւնը աւելի թարգմանուածոյ գործեր ու-
նի՝ քան ինքնագիր գրութիւններ , և գեր-
մանական մատենագրութեան իբր օրինակ

ծառայած են զաղղիացի բանաստեղծներն ու վիպասանները : Այս ինչ հեղինակը մեզի կը պատմէ, օրինակի համար, թէ ինքը ուզած է զբաւոր արկած մ'աւանդել՝ զայն լսած ըլլալով զաղղիացի մանկկաւիկէ մը. ուրիշ մը՝ բանտարկեալ ասպետի մը ձեռքէն ձեռագիր մը կ'առնու, կը կարդայ զայն, կը հետաքրքրուի անով և կը թարգմանէ զայն : Խիստ կը հետաքրքրուէին այն ամէն բանով՝ որ դուրսէն կու գար և նոյնքան փառք կը համարէին զաղղիացի զբոյժի մը նմանիլը՝ որքան ազգային հին վէպ մը ի լոյս ընծայելը :

Գերմանական մատենագրութիւնը ԺԲ դարուն վերջը և ԺԳին սկիզբը կը պարունակէ նախ՝ դիւցազնական քերթուածներ, հին դիւցազնեղբորթնէն մնացորդներ, յետոյ ասպետական քերթուածներ, Գաղղիայէն փոխ առնուած, և կրօնական վէպեր՝ թարգմանուած մերթ զաղղիերենէ և մերթ ալ լատիներէնէ, յետոյ բազմաթիւ քնարերգական բանաստեղծութիւններ, գերմանական մատենագրութեան ամենէն ինքնատիպ մասերէն մին, վերջապէս վարդապետական քերթուածներ, ուր առաջին անգամ կը նշմարուի ժողովրդական ազգեցութիւնը, որ հետագայ շրջանին մէջ պիտի տիրէ :

Ք.

Դիւցազնեղբայական քերթուածներ.

Գերմանացւոյ դիւցազնական բանաստեղծութիւնը հաւանօրէն ի թի դարու գոյութիւն ունէր, երբ զայն ներկայացնող քերթուածները գրի առնուեցան : Լաւագոյն բնագրերն են՝ որոնց մէջ կրնանք զայն ուսումնասիրել, ԺԱ դարուն վերջը և ԺԲին սկիզբը կ'իյնան : Ո՛ր հաւաստի տեղեկութեանց վրայ յաշտատած են այդ բնագրերներու հեղինակները : Կարելի չէ որոշ բան մ'ըսել : Նախին դիւցազնական ծագման խնդիրը երկար ու հմտալիբ խուզարկութեանց նիւթ տուած է, այն օրէն որ վոլփ իլիականին ու Ողխականին խմբագրութեան վրայ տեսութիւններ ըրաւ և Լախ-

ման այդ տեսութիւնները յարմարցնել ու զեց Նիբելունգենի քերթուածին : Բայց զուցէ խնդիրը ընդհանուր լուծում մը չի պահանջեր. թերեւս լաւագոյն ըլլայ դրական փաստերու դիմել, զորոնք կրնայ ընծայել մեզի ուշադիր ընթերցում մը իւրաքանչիւր քերթուածի :

Գերմանացւոյ դիւցազնական ոգին, ինչպէս և Յունաց, մարմնացած է երկու գործերու մէջ, որոնց մին ցամաքի վրայ եղած արշաւանքները կը պանծացնէ և միւսը՝ ծովային արկածները . այս երկու գործերն են Նիբելունգեն և Գոտդրոն : Արդ այս քերթուածներէն ոչ մէկը կատարեալ կանոնաւորութեամբ իրարու շարունակութիւն մը չի ներկայացներ : Նիբելունգենի քերթուածը երկու մասէ բաղկացած է . երկրորդ մասը քսաներորդ երգէն կը սկսի՝ իբր նոր երկ մը. այն անծինքը որ առաջին մասին մէջ երեւցած են արդէն, երկրորդին մէջ ներմուծուած են իբր ընթերցողին անծանօթ : Գոտդրոն՝ աւելի որոշ երեք բաժանումներ ունի, որ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ կը կրէ իր մէջ և նոյն իսկ հակասութիւններ : Այս մասերը արդեօք հնագոյն հատակտորներն չեն ձեռագրած են : Արդեօք, ինչպէս որ կը կարծէ ընել Լախման, կարելի է յօրինել նախնական երգերը, որոնք կերպարանափոխութեանց շարքի մը մէջէն եկած ծուլուած ըլլան մեծ դիւցազնեղբորթեան մէջ : Հոս է որ կը մտնենք ենթադրութեանց սահմանին մէջ : Բայց դէպք մը կայ որ պատմութեան հետ կապուած է, այս է՝ թէ գերմանական հին դիւցազնեղբորթիւնները ճիշտ այնպէս ինչպէս որ են՝ յառաջ եկած չեն բանաստեղծի մը երեւակայութեանէն, այլ անոնք կանոնաւոր խմբագրութեան մը արդիւնք են, որուն օրինակը կը պակսի մեր արդի մատենագրաց ջոյ :

Բաց ի Նիբելունգենի և Գոտդրոնի երկերէն, ուրիշ բազմաթիւ համառօտ քերթուածներ ալ կան, որ մեր ձեռքը հասած են ԺԲ և ԺԳ դարերու խմբագրութեամբ, թէեւ աւելի նորագոյն ձևի մը տակ : Այս քերթուածները Միջին դարու

զբաղական պատմութենէն սերած են: Անոնք զլիաւորաբար իրենց նիւթը փոխ առած են հին դիւցազնական վէպերէ. ամէնքն ալ ժողովրդական ու անանուն՝ կնիք մը կը կրեն, և միեւնոյն կնիքը պահած են նոյն ժԳ դարուն այնպիսի շրջանի մը մէջ, երբ արհեստ մը դարձած էր և երբ մասնահատի մը կ'ախորժէր իր գործին հետ անունն ալ յետոյց աւանդել: Այն խուզարկութիւնները որ կատարուած են անոնց իրական հեղինակները գտնելու համար, ոչ մէկ արդիւնք ունեցած չեն և չեն կրնար ունենալ: Նոյն իսկ եթէ մէկը յաջողի ալ իւրաքանչիւր քերթուածին զլուխը յատուկ անուն մը արձանագրելու, պիտի չկրնայ փոխել անոնց մէջ գտնուած այն ընդհանուր նկարագիրը: Այդ մասնահատիները իրենցմէ առաջ եղածները հաւաքել են պարզապէս. անոնք մեծ տարբերութիւն մը չունէին ընդորինակողներէն և ձեռագիրները կ'օրինակէին առանց խղճելու անոնց քնագիրներն իսկ փոխելու: Դարձեալ, բնաւ անհասական կնիք մը դրոշմուած չէ հին դիւցազնական բանաստեղծութեան վրայ, և ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ ազգի մը հաւատարիմ հայելին, որ բարդազնականացեալ կենաց շեմին վրայ է, բայց դեռ թօթափած չէ բարբառոս վիճակին խժոժութիւնները:

Նիքիոնեցի և Գուդրուե իրենց արժանիքէն շատ բան պիտի կորսնցնեն, եթէ զանոնք դատելու ըլլանք արհեստին վրայ ունեցած մեր դասական գաղափարաց համայն: Ո՛րչափ ալ անկատար ու անշունք ըլլան այդ քերթուածները, անոնք իրենց յատկութիւններով կարեւոր են, քանի որ զարգացած մատենագրութեանց մէջ չեն գտնուիր այլ եւս: Դիւցազնական բանաստեղծութիւնը մեզի անձեր կը ներկայացնէ, որոնք միակ կիքը մ'ունին, յողղող քնաւորութիւն մը, և իրենց նպատակին հասնելու համար իրենց հոգւոյն բովանդակ կարողութիւնը կը գործադրեն. մէկ խօսքով՝ դիւցազններ են: Սիֆրիտ ուրիշ բան չի մտածիր՝ բայց միայն գերազանցել փառքով իր զինակիցները, գիտնալով

հանդերձ որ ի մօտոյ իր ասպարիզին սկիզբը արեւազուրկ պիտի ըլլայ, վարդի մը պէս: Դիւցազն՝ ինչպէս մեզի կը ներկայացնեն հին դիւցազններգութիւններ, աւելի բան մ'ունի քան քաղաքակրթեալ մասնակաց մարդը, նա աւելի նկարագրուած և սեփական հանգամանք ունի: Քաղաքակրթութիւնը կը ձգտի հակապատկերները մեղմել և ամէն ինչ միաձեւ տիպարի մը վերածել, մինչդեռ դիւցազնական կեանքը կը նպաստէ հոգւոյն փթթումին և կը ստեղծէ հզօր անձեր:

1. « Նիքիոնեցեանց » քերթուածը:

Նիքիոնեցեանց քերթուածը իբր մեծածաւալ նկար մը՝ կ'ամփոփէ իր մէջ դիւցազնական ժամանակաց բովանդակ Գիւմանիան: Հոն՝ կը տեսնուին նախ քանի մը ազգեր, որոնք մեծապէս նպաստած են արշաւանքին շարժման. Հոնք՝ զորս դիւցազններգութիւնը կը շփոթէ գերման ցեղի ժողովուրդներուն հետ. Գոթացիք իրենց թէոդորիկ թագաւորին և իր համհարզին՝ Հիւլդերմանտի հետ, որ մեզի արդէն ծանօթ է հին դիւցազններգական պատմութիւն մը, Բուրգունտացիք՝ իրենց երեք հարազատ եղբայր պետերուն հետ, որոնց անդրանիկը Գունթիք է, Փրանկներ՝ իրենց դեռահասակ Սիփրիտ թագաւորին հետ: Ասոնցմէ զատ եղած ուրիշ ազգեր՝ նկարին մէջ երկրորդական տեղ մը կը զբաւեն թէ՛ թըշնամի Բուրգունտացի և թէ՛ ճորտ Հոնաց արքային, որով նկարը աւելի ծաւալուն եղած է: Չկայ գրեթէ գերման ցեղ մը՝ որ յիշատակուած չըլլայ և որուն քերթուածը յիշատակ մը չընծայէ: Բայց պատուոյ տեղը Փրանկները կը զբաւեն. զլիաւոր դիւցազն իրենց ընծայել են: Բանաստեղծութիւնը պատմութեան հետ կը համաձայնի փառապանծ դերը Փրանկաց տալու, իբր սրտի քաղաքականութեան հիմնադիրները: Տեսանք Ուտփրիդ կըծնաւորը՝ որ քաշաբար Փրանկները տեղաւորած էր Յունաց ու Հռոմէայեցեաց ջով. նոյնպէս Նիքիոնեցեանց քերթուածը գերմանական ազ-

գերու խումբին մէջ անոնց կը շնորհէ քաղու-
թեան և դիւցազնութեան մրցանակը: Քեր-
թուածին մէջ պատմուած արկածները՝ այն
գանձին պատմութեան հետ աղբիւր ունին
որ ձեռքէ ձեռք անցնելով՝ թշուառութեան
կը մասնէ՝ ամէն անոնք որ սիրանալ կ'ու-
զեն իրեն: Բարբարոսաց ժամանակին սո-
վորութեան մը համաձայն, որ աւատական
շրջանին մէջ ալ շարունակուեցաւ, պե-
տերը և թագաւորները իրենց զգեակներուն
սրահի մը մէջ կը պահէին արթէքաւոր
պէնքեր, ճոխ զգեստներ ու ամէն տեսակ
անօթներ և զարդեր, զորոնց ժառանգած
էին իրենց պապերէն, և կամ իբր աւար՝
բերած էին պատերազմներէն: Այդ գան-
ձերը, զոր այնքան գոռոզութեամբ կը ցու-
ցադէին, իրենց հակառակորդաց ընչա-
քաղց նախանձը կը գրգռէին, և յաճախ
անմիաբանութեան պատճառ կը դառնային
ազդեցիկ ընտանեաց մէջ: Մերորեանց
պատմութիւնը լեցուն է արինոտ արկած-
ներով, ուր հաւասարապէս ընչաքաղցու-
թեան և աշխարհակալութեան ոգին մեծ
զեր կը խաղան: Սիփրիտ ձեռք կը բերէ
անսպառելի գանձ մը՝ զոր յափշտակած
է Նիքիթուեզեանց կոչուած Հիւսիսային եր-
կու թագաւորներէն: Այդ գանձը կը ծա-
ռայեցնէ իր անձին հետ կապելու քաջարի
ասպետներ և պերճաշուք երեւակու նի-
զակամարտներու և հանդէսներու մէջ:
Շատերուն ուշադրութիւնը կը գրաւէ թէ՛
իւր մեծանձնութեամբը և թէ՛ իրեն նշա-
նաւոր գործերովը: Քաջութիւնը ու շքե-
ղութիւնը իր երկու յատկութիւններն են,
զոր բանաստեղծը իր զիւցազին կ'ընծայէ
առաջին վայրկենէն իսկ. բաց ի սակէ,
քանի մը դէպքեր ալ կ'անելոյնն որ մաս-
նաւորաբար ասպետական գաղափարին կը
պատկանի, որ է՝ կանանց հաճոյ երեւ-
նալու արհեստը, շարժումի ազնուական
թիւպեր և շրջանայեաց քաղաքավարու-
թիւն:

Նիգիրլանտի մէջ կը մեծնար հզոր թագաւորի մը որ-
դին, — իւր հայրը Սիգմունտ կը կոչուէր, իր մայրը՝
Սիգիլմա, — շատ ամուր ու հեռուէն ծանցուած զգես-
տի մը մէջ, — կառուցուած շէնքերու մօտ, այս զգեսկը
Սանտէն կը կոչուէր, — Հոսփէն մարտիկը՝ Սիփրեմ կը

յորդրուէր: — Իւր անընկճելի կորովին շնորհիւ, զատ
թագաւորութիւններ աչցեցին, — և իւր քաղկին ուժը հե-
ռուօր երկիրներու մէջ տարաւ զինք: — Բուրբուրաց
քով քաջ մարտիկներու հանդիպեցաւ նա:

Բայց իւր ասալին վայրկենէն սկսեալ, իր երիտասար-
դութեան օրերն ի վեր, — զարմանալիքներ կրնան պատ-
մուի իրեն վրայ: — Մարմնով զեղեցիկ էր, և կերպա-
րանքով ազնուական. — քիչ վերջ տիկնիւններուն սրելի
կցաւ:

Խնամով սնուցին զինք ինչպէս որ վայել էր իւր ազ-
գատութիւն, — բայց իւր լաւագոյն ձեռքերը սրած ի վեր
հանց: — Իւր հօր թագաւորութիւնը իրմով փայլեցաւ,
— այնքան կատարեալ էր ամէն բանի մէջ:

Արտուիք երթալու տարիքը հասած էր արդէն: — Ա-
մէնք ալ կը վաճառէին զինք իւր տեսնել. կենքեր ու
զեռատի աշխիւներ կ'ըզմանային զինք մըտ հոն տեսնել:
— Անոնցմէ շատերը զինք կը սիրէին, և պատանի տէրը
կը նշմարէր յայդ:

Շքեւորութեւ մը իրեն կ'ընկերէր, — երբ կը միաժամ
զգեակին շորս կողմը: — Գեղեցիկ կերպանք կը հազ-
նէր, Սիգիլմանսի ու Սիգիլմանսի խնամքովը: — Իմա-
տուն վարդապետներ՝ զինք կը կրթէին, բարձր վարուց մէջ
կը զատարարութեան: — Այսպէս կը պատրաստուէր նա
հարուստ ու հզոր ըլլալու:

Երբ զենքի կրելու տարիքը հասաւ, — ամբողջ կը
մած մը տուն իրեն: — Այն ասեռ հետամուտ եղաւ
տիկնիւնի փառոտը, — որոնք պատիւ կը համարէին ա-
նոր հաճելի ըլլալը:

Եւ ահա Սիգմունտ իմացուց իր ճորտերուն, — որ
մեծ խնդր էր պիտի տայ իւր բարեկամներուն, — Նա-
րը՝ միշտակալ թագաւորութեան մէջ տարածուեցաւ: —
Թագաւորը ամէն մէկ հրաւիրեալին, տեղացի կամ օտա-
րական, զգեստ մը և օղակարկի երկվոր մը կը խոս-
տանար:

Եթէ երիտասարդ ազնուական մը գառնէր տեղ մը,
— որ իւր աստիճանին օրինաց ճամբանէն ասպառ պէտք
էր ըլլար, — կը հրաւիրէր զանակեցիւն հանդիսին: —
Եւ՝ ամէնք ալ վերջը զեռատի թագաւորին հետ սուր
ստին:

Այդ խնճոյքին նկատմամբ զարմանալիքներ կրնան
պատմուի: — Սիգմունտ և Սիգիլմա զովեստներով
լեցուեցան, — իրենց վիշահմունքեան համար, — մեծա-
մեծ առատաձեռնութիւններ բրին անոնք: — Դոյնպէս
անոնք մօտ եկան օտար բազմութիւն ասպետներ:

Չորս հարիւր զեռատի պատերազմիկներ ասպետական
պատմական պիտի հագնէին, — Սիփրիտին հետ ի միա-
սին: — Երիտասարդ աշխիւները, — զործելէն անխնայ
էին. վասն զի սրելիէն էին զեռատի իշխաններ: — Եւ
կ'ազնուցանէին անոնց պատուական քարերը ոսկւոյ: —
Չորս անոնք ոսկեմատով կը հրաւիրէին զեռատի զինեա-
լին պատմուեաներն վրայ: . . .

Սիփրիտ իւր մտադրութիւնը կը յայտ-
նէր նախ՝ ի Վորմա երթալու: Հոն՝ կը
թագաւորէր Գունթեր արքայն՝ իւր Գերնոտ
և Գիգելհէր եղբայրներուն հետ: Իրենց
աստիճանի շքանքներն մէջ, աչքի կը զար-
նէին ամենին աւելի Հազէն, ուժեղ, խիզախ
և խորամանկ, և Վլուքէր եղբիւր, « թէ՛
քաջ նուագահար և թէ՛ քաջ պատերազ-
մող »: Սիփրիտին խօսած էին թագաւորին
ըրջը՝ գեղեցիկն Քրիմլիշտին վրայ: Իրեն
ըսեր էին նաեւ՝ թէ՛ Քրիմլիշտ կը մերժէր

բոլոր հարստատենչիկները. այս բաւ էր որ Սիփրիտ անոր ձեռքը խնդրէր : Իր հօրը՝ որ կը ջանար այդ ձեռնարկէն յետ կեցնել զինքն՝ պատասխանեց. « Խնջ զանէ՛ « պիտի վախճամ ես : Եթէ ուզածս բաւ, « բեկամարար չկրնամ առնել Թագաւո՛ւ : « րէն, բազկիս ուժովը պիտի կարենամ « տիրել անոր » : Մեկնեցաւ նա տաճաներկու ասպետաց հետ և մտաւ Գունթէր արքային ծառայութեան մէջ, պատերազմի Պը մէջ արագհովցնելով անոր յաղթութիւնը Սաքսոնաց և Դանեաց վրայ : Ի դարձ յաղթական բանակին տրուած հանդէսներուն՝ Քրիմիլիտ կ'երեւնայ առաջին անգամ արքունեաց մէջ : Իր դատիկոնէն կ'ելլէ իր կանանց շքախմբով, որոնք « հարիւրէն աւելի են » շքեղօրէն զգեստաւորուած. իր ետեւէն կը քալեն հարիւր պատերազմիկներ՝ սուրեր ձեռքերնուն մէջ բռնած :

Ինչպէս լուսինը կը գերազանցէ աստղերը, — երբ իր շողողուն լոյսը կ'ելլէ ամպերէն, — այսպէս ալ Քրիմիլիտ կը գերազանցէր մեզս մանկամարդ աղջիկները. — և այս տեսարանը դիշագանգ ոգին կը բարձրացնէր :

Իր աղչուն կը քալէին հարստ տնկեկաւաններ : — Անկեղծ պատերազմիկները կ'աճապարէն խորովին, — տեսնելու անոր չնայող զէջը : — Բայց Սիփրիտ համարու է միանգամայն անձեռնմխամբ և ուրախութեամբ :

Վասն զի ինքնիրեն կը մտածէր. « Ինչպէս կարող ըլլամ, — իր սէրը գրաւել : — Ըրածս աղայական պատերազմ մ'է լոկ : — Ի՞նչ տակաջ եթէ իր սէրը ըլլայ ասէկ հոռանալ, աւելի քաղցր պիտի ըլլայ իմ մեռնել : — Եւ այս մասնութիւնը զինք կը զոնտատէր ու կը շինենցէր փոխ ի փոխ :

Սքեզմանտի որդին ամէն ալք իրեն կը քաշէր, — երբ մազազաթի վրայ նկարուած ըլլար, — հաստոր վարպետ մը, — և և ամէնքն ալ կը հաստատէին՝ թէ երբեք տեսնուած չէր այնքան զեղեցիկ ասպետ մը :

Անոնք որ կ'ընկերէին տիկիններուն՝ ճամբայ բացին անոց աղին, — մարտիկներուն մէջէն, որ անոց առ շինքն կը քաշուէին : — Սանչալիլ էր մարտիկներուն յոխորտ կեցեալարանը, — տիկիններուն ղէմքը կը նայէին, ուր զեղեցիկութիւնը կը միանար ազնուականութեան հետ :

Ան տես Գերնու, Բուրգոնիաց պետը՝ ըսաւ. — « Դա որ այնքան վեհամտութեամբ նուիրեց քեզ իր օսմանալութիւնը, — վարձարձիկ զինքը ի դարձին, ո՞վ տիրել Գունթէր եղբայր : — բոլոր այս ասպետաց առ շին պիտի չլինիմ ընտա տուած խորհրդիկ համար » :

« Սիփրիտ՝ քրոջս տար, — որպէս զի ողունէ զայն, մեզ համար երջանկութիւն մ'է այդ : — Ան՝ զոր երբեք զպատերազմիկ մը լողունաց՝ Թո՛ղ անոր զաւուտ մաղթէ : — որպէս զի այդ հատու տուր մեզի Թայ » :

Թագաւորին ազգականները քացին դիշագանգ փնտռելու, — և Դեղիկանտի ասպետին հետ այսպէս խոսեցան. — « Թագաւորն իր արքունիքը կը հրախիւժ ցգծէ : — Կ'ուզէ որ իր քոյրը զգե՛ղ ողունէ. նա այդ պատիւը կ'ուզէ ընել քեզ » :

Սիփրիտ տխրօքեաց այդ պատգամաւորութենէն. —

ուրախութիւնը և սէրը լեցուցին իր սիրտը, — մտածելով որ կ'երթայ զգեղեցիկն Քրիմիլիտ տեսնելու. — Դա ողունաց զինքը շնորհակէց ազնուականութեանը :

Երբ քնցող օրերուց անտաւ Սիփրիտ իր աղին, — բոց մը իր այտեկը զոնաւորեց : — Անոր ըսաւ. — « Բարի՛ կեպար, աղին՝ ու բարի՛ տէր » : — Եւ այս խօսքերը՝ դիշագանգն ոգին վառեցին :

Սիփրիտ քաղաքաւարութեամբ ձեռեցաւ, — և Քրիմիլիտ իր ձեռքը անոր տուաւ : — Ելով զեղեցիկ տեսաւ. բան մ'եր դիտարկ օրերուց մարտիկին ցով տեսնել : — Անոնք զի դիտէին զերար բարեկամարար, — բայց ծածուկ և զգոշուեցան :

Թէ այդ պաշտօն պիտուի ձեռք մը սեղանեցաւ, — զօրովով, չեմ զիտեմ, — բայց չեմ ալ կարծի որ այնպէս եղած չ'ըլլաւ : — զի Սիփրիտ կը տեսնէր որ Քրիմիլիտ զինքն կը սիրէր :

Ոչ ամառը և ոչ ալ մայիսի օրերուն, — Սիփրիտ չեղաց իր հողուն մէջ, — այդ վայրկեանէն աւելի սաստիկ ուրախութիւն մը, — ուր կը տեսնէր այնչափ մառ իրեն դիտարկ օրերուց՝ զոր կը փափաքէր բարեկամուելի ունենալ :

Սիփրիտ Քրիմիլիտին հետ ամուսնանալու համար, պէտք է որ առաջինէն աւելի վտանգաւոր նոր արշաւանքի մը մէջ զրուսնուէր Գունթէր Թագաւորին հետ :

Ծովերէն նազին Թագունի մը կը բնակէր. — ոչ մէկ տեղը իրեն հաւասար մը չէր գտնուէր : — Հիմնախորին զեղեցիկ էր և իր ուժը շատ մեծ էր : — Եղբակով կը կոտորէր նա հզօր պատերազմիկներուն հետ՝ որոնք իրեն հետ կարգուելի կ'ուզէին :

Հետո՛ւ ժայռ մը նետեց եւ, և այդ ժայռի հետեւի կը ցատկեր շատ հետու : — Եթէ մէկ քաղաքացի իր սէրը խնդրէ, պէտք էր տառն վրիպելու, — ազնուազի տիկնոջ յաղթէր այս երեք մարզանքներուն մէջ, — և եթէ չը յաղթէր նայն իսկ մէկին մէջ՝ իր պարտութիւնը զետով կը ստեղծէր :

Թրգմ. Հ. Ս. Տէր-ՄԱՂԱՍԵՍՅԱՆ

Ա Ն Ա Յ Ի Տ

Սոյն ամսաթիւրից, խմբագրուած Պ. Արշակ Զօպանեանէ, կը ներկայացնէ ուշադրաւ յօդուածներ քաղաքական ու զրական տեսակէ. բանաւ տէրներուն համար կարելուր՝ Միջնադարեան բանաւ նաստեղծութեանց հրատարակութեամբ. կը ներկայացնէ նմոյշներ եւրոպական և արեւելեան զրականութիւններէ, ուսումնասիրութիւններով հանդերձ. Դիմել :

Mr. Archag Tchobanian

17 Rue Labruyère

PARIS